

Олег Кириченко,
ректор Дніпровського
гуманітарного університету,
доктор юридичних наук, доцент

Олександр Христов,
доцент кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРИНЦИПИ ВИКОРИСТАННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ПІД ЧАС ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ (МІЛІЦЕЙСЬКОЇ) ДІЯЛЬНОСТІ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

Аналіз законів «Про поліцію» Вірменії, Грузії, Росії, а також «Про органи внутрішніх справ» Білорусії, Казахстану, Киргизії, Узбекистану показав, що основоположним елементом механізму правового регулювання використання поліцією (міліцією, органами внутрішніх справ) громадськості у правоохоронній діяльності є принципи.

Потреба пошуку найбільш оптимальних практик використання громадськості під час протидії злочинності обумовила необхідність дослідження принципів цієї діяльності.

У результаті дослідження встановлено, що ці засади діяльності поліції (міліції, органів внутрішніх справ) у законах «Про поліцію» Вірменії, Грузії, Росії, а також «Про органи внутрішніх справ» Білорусії, Казахстану, Киргизії, Узбекистану визначаються по-різному, зокрема національним законодавством встановлено такі принципи:

1. Білорусія. 1. Незалежність від діяльності політичних партій та інших громадських об'єднань (ст. 4 Закон Республіки Білорусь «Про органи внутрішніх справ») [1]. 2. Гласність та відкритість діяльності для громадян і засобів масової інформації в тій мірі, в якій це не суперечить вимогам законодавства. 3. Інформування громадських об'єднань, засобів масової інформації, громадян про стан громадського порядку та заходи щодо його забезпечення (ст. 5 Закон Республіки Білорусь «Про органи внутрішніх справ») [1]. 4. Захист життя, здоров'я, честі, гідності, прав, свободи і законних інтересів громадян від злочинних та інших протиправних посягань. 5. Обмеження громадян в їх правах і свободах тільки у випадках, передбачених законодавчими актами. Забезпечення права оскаржити незаконні дії (бездіяльність) в вищестоящий державний орган або вищій посадовій особі, прокурору або до суду. 6. Заборона розголошувати відомості, що порочать честь, гідність чи ділову репутацію громадянина, відомості, що відносяться до його особистого життя, якщо інше не передбачено законодавчими актами (ст. 6 Закон Республіки Білорусь «Про органи внутрішніх справ») [1].

2. Вірменія. При виконанні своїх завдань поліція керується принципом взаємодії з організаціями, а також з фізичними особами (ст. 3 Закону республіки Вірменія «Про поліцію» [2]).

3. Грузія. Закріплено принцип прозорості діяльності, тобто: 1) обов'язок надавати публічну інформацію про свою діяльність громадським організаціям і зацікавленим особам в порядку, встановленому законодавством; 2) обов'язок своєчасно надавати об'єктивну інформацію про свою діяльність громадськості та засобам масової інформації без розголошення інформації, що містить державну, професійну, комерційну таємницю, персональних даних і матеріалів слідства, крім випадків, передбачених законом; 3) оброблення персональних даних відповідно до законодавства (ст. 15 Закону Грузії «Про поліцію»). Поліція з метою виконання своїх функцій співпрацює з громадськими організаціями, юридичними та фізичними особами (ст. 7 Закону Грузії «Про поліцію») [3].

4. Казахстан. Діяльність здійснюється відповідно до принципів державної служби та спеціальних принципів правоохоронної служби (ст. 3 Закону Республіки Казахстан «Про органи внутрішніх справ Республіки Казахстан») [4].

5. Киргизька Республіка. Органи внутрішніх справ виконують завдання у взаємодії з державними органами, громадськими об'єднаннями, трудовими колективами, а також формуваннями громадськості, створюваними для сприяння органам внутрішніх справ у їх діяльності. Трудові колективи, громадські об'єднання зобов'язані надавати органам внутрішніх

справ допомогу у виконанні їхніх завдань. Закріплено обов'язок громадян всіляко сприяти діяльності органів внутрішніх справ. Громадяни на добровільних засадах можуть працювати в якості позаштатних співробітників органів внутрішніх справ (ст. 4 Закону Киргизької Республіки «Про органи внутрішніх справ Киргизької Республіки») [5].

6. Російська Федерація. 1. Взаємодія з муніципальними органами, громадськими об'єднаннями, організаціями та громадянами. 2. Поліція при виконанні обов'язків може скористатися наявними можливостями державних і муніципальних органів, громадських об'єднань і організацій в порядку, встановленому законодавством. 3. Поліція сприяє муніципальним органам, громадським об'єднанням і організаціям у забезпеченні захисту прав і свобод громадян, дотримання законності та правопорядку, а також надає підтримку розвитку громадських ініціатив в сфері попередження правопорушень і забезпечення правопорядку. 4. Державні і муніципальні органи, громадські об'єднання, організації та посадові особи повинні сприяти поліції при виконанні покладених на неї обов'язків. (ст. 10 Закону Російської Федерації «Про поліцію» [6]).

7. Узбекистан. 1. Органи внутрішніх справ здійснюють свою діяльність відкрито і прозоро, у взаємодії з державними органами, органами самоврядування громадян, іншими організаціями та громадянами, а також із засобами масової інформації. 2. Фізичні та юридичні особи мають право в порядку, встановленому законодавством, отримувати достовірну інформацію про діяльність органів внутрішніх справ, а також безпосередньо зачіпає права і законні інтереси фізичних і юридичних осіб, за винятком інформації, доступ до якої обмежено законом. 3. Забезпечують доступ до інформації про свою діяльність в порядку, встановленому Законом (ст. 9 Закону Республіки Узбекистан «Про органи внутрішніх справ») [7]. 4. Взаємодіють і здійснюють обмін інформацією, в тому числі в електронній формі, про наявні матеріали за виявленими злочинами та іншими правопорушеннями, а також іншою інформацією з державними органами, органами самоврядування громадян та іншими організаціями в порядку, встановленому законодавством. 5. Органи самоврядування громадян та інші організації в межах своєї компетенції зобов'язані сприяти органам внутрішніх справ у захисті прав, свобод і законних інтересів громадян, охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, запобіганні, виявленні, припиненні, розкритті злочинів та адміністративних правопорушень, розслідування кримінальних справ, розшуку злочинців, встановлення місцезнаходження осіб, зниклих без вести, а також профілактики правопорушень (ст. 11 Закону Республіки Узбекистан «Про органи внутрішніх справ») [7].

Таким чином встановлено, що використання громадян та інших громадських об'єднань закріплено у принципах діяльності цих органів наступним чином: 1) не закріплено взагалі (Казахстан); 2) закріплено як незалежність від діяльності політичних партій та інших громадських об'єднань (Білорусія); 3) визначено пріоритет взаємодії з організаціями, а також з фізичними особами (Вірменія); 4) визначено обов'язок поліцієнадавати публічну інформацію та співпрацювати з громадськими організаціями, юридичними та фізичними особами (Грузія); 5) визначено обов'язок громадян та громадських об'єднань надавати органам внутрішніх справ допомогу у виконанні їхніх завдань та всіляко сприяти їх діяльності (Киргизія, Узбекистан); 6) визначено повинність громадян та громадських об'єднань сприяти поліції (Російська Федерація).

1. Об органах внутренних дел Республики Беларусь : Закон Республики Беларусь от 17 июля 2007 г. № 263-З. URL: <https://pravo.by/document/?guid=3871&p0=h10700263> (дата обращения: 12.02.2021).

2. О полиции : Закон Аеспублики Армения от 16 мая 2001 г. № ЗР-177. URL: <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=67470> (дата обращения: 12.02.2021).

3. О полиции : Закон Грузии от 4 окт. 2013 г. №1444-Іс. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/download/2047533/1/ru/pdf> (дата обращения: 12.02.2021).

4. Об органах внутренних дел Республики Казахстан : Закон Республики Казахстан от 17 июля 2007 г. № 263-З 23 апр. 2014 г. № 199-V ЗРК. URL: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31538985#pos=537;-44 (дата обращения: 12.02.2021).

5. Об органах внутренних дел Кыргызской Республики : Закон Кыргызской Республики от 11 янв 1994 г. № 1360-ХІІ. URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/686> (дата обращения: 12.02.2021).

6. О полиции : Федеральный Закон РФ от 7 фев. 2011 г. N 3-ФЗ. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_110165/ (дата обращения: 12.02.2021).

7. Об органах внутренних дел : Закон Республики Узбекистан от 16 сент. 2016 г. № ЗРУ-407. URL: <https://lex.uz/docs/3027845> (дата обращения: 12.02.2021).